Polderpioniers Marien Abspoel en Marie-José Deckers maken nieuw landschap en delen dat met anderen.

WIE IN OOSTERWOLD KOMT WONEN MOET GROOT DURVEN DENKEN

Het Almeerse Oosterwold is een walhalla voor polderpioniers. De gebiedsinrichting wordt bijna volledig aan bewoners zelf overgelaten. Marien Abspoel en Marie-José Deckers kochten vijf jaar geleden een kavel en toverden een kale akker om tot een divers landschap met talloze inheemse bomen en struiken. 'De lijst met plantensoorten staat al op 355.'

Afb.
De kavel van Marien en Marie-José met op de voorgrond het kleine amfitheater.

> *Mensen die hier komen wonen, gaan bewust minder werken om tijd te kunnen investeren in duurzame ideeën en groenontwikkeling.*

Hoog oprijzend groen aan de rand van een strook bos vormt een verrassend contrast met het tweedimensionale polderlandschap. Vanaf de ontsluitingsweg is het even zoeken naar de ingang van het Paradijsvogelbosje, de plek waar Marien Abspoel en zijn vrouw Marie-José Deckers hun woondroom tot wasdom brengen. Op een smal toegangspad is hij druk bezig met het dresseren van boomsingels en bosschages die sinds 2016 weelderig tieren op de kleigrond. Hemels wonen vergt hard werken.

Hun project bevindt zich in Oosterwold, een nieuwe wijk in Almere waar een radicaal vrije vorm van gebiedsontwikkeling wordt beproefd. Als een van de eerste pioniers vertelt Marien graag over zijn ervaringen. 'Met verhalen maak je pas echt inzichtelijk welke waarden we in Oosterwold willen realiseren, en hoe die waarden in de loop van de tijd evolueren, móeten evolueren wat mij betreft.'

Bomen laten groeien is op zich niet nieuw in Flevoland. In 1987 plantte kunstenaar Marinus Boezem bijna tweehonderd loten van de Populus nigra Italica op een weiland in Almere. Na ruim dertig jaar benadert zijn 'Gotisch Groeiproject' in hoogte en vorm de kathedraal van Reims. Precies zoals geplant en gepland, de blauwdruk omgezet in groen blad. De kunstenaar beschouwt het ontwerp van dit gebedshuis als het hoogtepunt van een door de mens geconstrueerde ruimte.

Het Paradijsvogelbosje van Marien en Marie-José ligt slechts een paar kilometer noordelijker en is wars van blauwdrukken. Dit is een orgánisch groeiproject, al doende werken ze toe naar zevenduizend vierkante meter bewoonbare natuur. Hun kavel herbergt naast twee huizen honderden inheemse boomsoorten en struiken. 'Tijdens mijn dagelijkse rondje hou ik al vanaf het begin een lijst met plantensoorten bij. De teller staat op 355', vertelt Marien trots.

Oppervlakkig beschouwd zijn de Groene Kathedraal en het Paradijsvogelbosje heel verschillende projecten. Nader bekeken is er een belangrijke overeenkomst: beiden laten de vorm voortkomen uit een krachtig idee. Het idee van Marien en zijn vrouw was om groen en gemeenschap in constante wisselwerking te laten groeien. Met kracht zetten zij deze duurzame droom om in dagelijkse daden.

Oosterwold

Beide projecten bevinden zich in Oosterwold, een gebied van ruim vierduizend hectare waar polderpioniers sinds 2014 de ruimte kregen hun eigen driedimensionale wensen welstandsvrij op te richten. Het gebied moet uitgroeien tot een thuis voor vijftienduizend huishoudens met veel aandacht voor stadslandbouw, duurzaamheid en zelfvoorziening. Aandacht die is vastgelegd in principes, ambities en meetbare doelstellingen. Zo dient de helft van iedere Oosterwoldse kavel via die stadslandbouw bij te dragen aan de doelstelling om op den duur tien procent van Almere te kunnen voeden.

Almere had al ruimschoots ervaring met zelfbouw en particulier opdrachtgeverschap. In Oosterwold ging daar een flinke schep vrijheid bovenop. Zo moeten de nieuwe bewoners zorgen voor de organisatie en financiering van allerlei openbare voorzieningen zoals de aanleg van ontsluitingswegen, waterafvoer en publieke wandelpaden. Tot nu toe gingen zo'n negenhonderd huishoudens de uitdaging aan. 'Als je een indruk wilt krijgen van die eerste jaren dan raad ik je aan te kijken naar de documentaire *De Spelers van Oosterwold*, zegt Marien, 'ook al vind ik dat de intrinsieke motivatie van bewoners daar wat fragmentarisch aan bod komt.' De beelden tonen in ieder geval wél het aanstekelijke enthousiasme van de eerste kavelkopers. Opgetogen vertellen ze over hun plannen, vaak vanuit een nog tijdelijk onderkomen met slechts de basale voorzieningen van een tweesterrencamping. Maar duidelijk is ook dat de keuze voor Oosterwold veel tijd en energie kost. Taaie vergaderingen over juridische kwesties, informatieavonden over brandveiligheid. Steeds samen met ambtenaren dapper struikelend op zoek naar houvast in de regelarme ruimte.

Omloopbaarheid

Marien en Marie-Jose behoren tot een van de eerste kopers. 'Onze plannen ontstonden in 2014, de grond kochten we begin 2016. In die tijd raakte ik toevallig ook mijn baan kwijt. Ik besloot om me een aantal jaren vrij te maken voor dit project. Dat is niet ongewoon in Oosterwold. Veel mensen die hier komen wonen gaan bewust wat minder werken, investeren tijd om hun ideeën over extra duurzaamheid of groenontwikkeling handen en

Afb.
In het linkergebouw met de glazen pui is ruimte voor buurtbijeenkomsten.

voeten te geven. Wij hoeven geen groot salaris, ik wil iets bijzonders doen met mijn huis en dit kavel. Financieel rendement op mijn investering is geen leidraad.'

Marien is opgeleid als fysiotherapeut en bewegingswetenschapper. In zijn werkzame leven deed hij ervaring op in de ICT en had hij banen bij kennisinstellingen als TNO en het Trimbosinstituut. De liefde voor natuur ontstond in zijn jonge jaren. 'Mijn moeder was hartstochtelijk tuinier, ik hielp haar met het spitwerk. Bij een plaatselijke boer deed ik allerlei klussen, dat wakkerde mijn liefde aan voor het landelijke leven. Wandelend in de bergen zocht ik bijzondere planten. Later ging ik me interesseren voor voedselbossen en permacultuur.' Hij combineert dit alles met een levenslange passie voor filosofie en muziek. 'Ik zoek altijd de diepgang, probeer dingen met elkaar te verbinden, ook als muzikant. Ik vind het geweldig om dat in te kunnen zetten voor de gemeenschap van dit buurtje maar ook voor heel Oosterwold.'

Praktiseer wat je preekt zou zijn motto kunnen zijn. De verplichte publieke 'omloopbaarheid' van ieder perceel is op hun kavel uitgegroeid tot een prachtig wandelpad met knisperende schelpen. Onderweg stuit je op een wilgenhut, een kunstzinnige 'Wapperbenenbank' en een heus amfitheatertje. Het hoge plafond in hun eigen huis is akoestisch berekend op Mariens muzikale ambities. 'Hopelijk begin ik binnenkort weer een klassiek kamerkoor', vertelt hij, 'maar nu al gebruiken we deze ruimte voor buurtbijeenkomsten.' Verder bieden Marien en Marie-José ruimte aan stagiaires van onder andere de opleiding Toegepaste Biologie. Ervaringen en geleerde lessen maken ze wereldkundig via een veelgelezen blog.

Marien deelt graag zijn kennis over Oosterwold, is actief in een Ombudsteam en praat mee in diverse werkgroepen zoals over waterzuivering en openbaar vervoer. 'Er is behoefte aan mensen die hun ervaringen uit de wijk inbrengen bij de gemeente. In zo'n wijk gaat het namelijk zeker niet allemaal vanzelf, het vraagt veel aandacht. Je ziet steeds nieuwe dingen gebeuren die niet vooraf bedacht zijn. Lenig blijven denken is de gezamenlijke opdracht', betoogt Marien. 'Oog houden voor het ontstaan van nieuwe waarden, voor andere wegen die ook naar Rome of zelfs nieuwe bestemmingen leiden. Die flexibiliteit hoort bij deze vorm van gebiedsontwikkeling. Zeker in zo'n gebied als Oosterwold staat of valt het soepel verlopen van participatie dan met transparantie vanuit de overheid. Met ruimte geven aan bewoners om een eigen invulling te mogen blijven geven binnen het grotere geheel.'

Wilgenkwekerij

Marien noemt het voorbeeld van zijn wilgenaanplant. 'Toen Oosterwold startte was de stikstofproblematiek niet in beeld, dat inzicht komt dus niet voor in de afgesproken principes. Door zo'n dossier ontdekken we als samenleving dat de waarde van bomen nog groter is dan gedacht. Ik heb hier 2.300 boompjes geplant, ook veel wilgen. Dat voegt nu nieuwe waarde toe aan de principes van Oosterwold lijkt me. Zie het als bijdrage aan de circulaire economie. Samen met de buurt knotten we die wilgen. Dat zijn gezellige dagen met zelfgemaakte linzensoep na afloop. Voor een deel stoken we de takken op, een deel groeit als stek uit tot nieuwe knotwilg op andere kavels. Als je het zo bekijkt hebben wij eigenlijk een wilgenkwekerij', lacht Marien. 'Toch telt het niet mee als onderdeel van die verplichte vijftig procent stadslandbouw. Ik vind dat je dat ruimer moet zien. Bovendien lijkt me het nogal naïef om te denken dat wij tien procent van alle voedsel voor Almere gaan kweken. Ik zie eerder andere kwaliteiten ontstaan. Veel stadgenoten vinden het leuk om hier rond te fietsen, te genieten van die interessante lappendeken aan huizen en tuinen. Stel dat je die recreatieve waarde versterkt met de verkoop van nicheproducten zoals onze duindoornmosterd. We zijn onvoldoende echt in gesprek met de gemeente over dat soort inzichten.'

Een ander voorbeeld is zijn relatie met buurman Staatsbosbeheer. 'Door de hardnekkige essentakziekte zal hun bos waarschijnlijk afsterven. Er ontstaan nu al lege plekken en onveilige situaties, zieke bomen kunnen omvallen. Een oplossing is dat ik af en toe rondloop, preventief wat gebroken stammen naar de grond werk en her en der wat jonge, andersoortige aanplant neerzet, struiken die misschien wat voedsel opleveren. Staatsbosbeheer levert ons al een paar jaar jong plantgoed om in de bosstrook te planten. Alleen kwamen ze daar pas laat mee, helemaal aan het einde van het plantseizoen. Het zit niet in hun systeem, voor hen is die afspraak gewoon best lastig. Ze hebben te weinig geld en menskracht voor intensiever bosbeheer. Voor ons als bewoners van naburige wijken is dat goed te doen, vanaf onze voordeur is het een overzichtelijk en zelfs ontspannend uitstapje.'

Marien trekt dit breder. 'Staatsbosbeheer is een treffend voorbeeld van hoe we onszelf klem zetten. We zijn naar een economie toegegroeid waarin bos blijkbaar niet rendabel kan zijn zonder schaalvergroting. Terwijl juist die grote schaal ons in de weg zit bij noodzakelijke transities. Ik denk dat dat anders moet en kán. Een kleinere schaal is kansrijk door combinaties te maken van wonen en lokaal beheer. Van productiebos naar multifunctioneel bos, dicht bij het wonen. Ook mensen die hun hondje uitlaten voelen zich dan weer meer betrokken bij het bos. Je creëert ten eerste meer gevoel van eigenaarschap, daar begint het.'

Het gaat hem niet alleen om het wonen. 'Er zijn natuurlijk veel meer dossiers te bedenken waar bossen iets wezenlijks toevoegen. Denk aan nieuwe vormen van recreatie of zorg, aan waterzuivering en biodiversiteit. Het lijkt me verder erg verstandig voor een duurzame bosontwikkeling om landbouw en bosbeheer dichter

> *We zijn naar een economie toegegroeid waarin bos niet rendabel kan zijn zonder schaalvergroting. Juist die grote schaal zit ons in de weg bij noodzakelijke transities.*

bij elkaar te brengen. Belangrijk is wel dat zo'n bos ook de tijd krijgt om volwassen te worden. Niet kappen na twintig jaar!'

Het verhaal van je kavel

Kleinschaligheid is een kwestie van perspectief. Wie in Oosterwold komt wonen moet ook groot durven denken. Een achtertuin van meer dan duizend vierkante meter richt je niet in met een paar bezoekjes aan het lokale tuincentrum. Als je met een appelboom en een bessenstruik begint blijft je tuin erg lang kaal en het landschap leeg. Hoe combineer je alle functies, hoe krijg je grip op jouw grond? Marien regelt samen met de stichting Heg en Landschap een jaarlijkse boomplantactie. Sinds 2016 vonden al meer dan 75 duizend exemplaren hun weg naar Almere. Komende maanden volgen er weer zo'n 35 duizend. De keuzelijst staat vol met inheemse soorten als hazelaar, rozebottels, mispel of schietwilg, ook veel soorten die waardevol zijn voor een voedselbos.
Marien geeft zelf de cursus 'Ontwerp je eigen kavelbeplanting'. Met nieuwe bewoners gaat hij allereerst op zoek naar hun wensen. "Jij hebt een verhaal", zeg ik dan, en dat gaan we samen sterker maken. Jouw verhaal geeft straks antwoord op de vraag waarom dat een tuin van Piet is en niet van Klaas. Waarom wil jij hier graag vertoeven?' Naast groepsbijeenkomsten houdt Marien ook altijd een individueel gesprek met iedere kaveleigenaar. 'Vaak is één van de partners bezig met de tuin. Ik dring aan om de levenspartner mee te brengen naar dat gesprek. In mijn geheugen gegrift is een gesprek met een echtpaar waarvan de man oorspronkelijk uit Canada komt. Hij had nog niet veel met zijn tuin, liet de inrichting aan zijn vrouw over. "Maar jij woont hier ook, wat maakt dat jij je hier thuis voelt?", zei ik. Toen ontstond hierover voor het eerst een gesprek tussen hen, een gesprek dat hem duidelijk ontroerde. Ze besloten een Canadese hoek in te richten, compleet met een *maple leaf*. Dat is zo'n boom die prachtig verkleurt in de herfst. Zo kwam er weer een bijzondere tuin bij in Oosterwold.'

Veel stadsgenoten vinden het leuk om hier rond te fietsen en te genieten van die interessante lappendeken aan huizen en tuinen.

Afb.
Marien is trots op zijn zelf aangelegde vijver.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

NEGEN VERHALEN OVER BOMEN

MET DE NATUUR MEE

DE VERHALENVANGERS
Stephanie Bakker
Berny van de Donk
Annemarie de Graaf

Den Haag, februari 2021